CZU: 343.325:343(478)(094.4) **https://doi.org/10.59295/sum3(173)2024_01**

MANIFESTĂRILE PENALE ALE SEPARATISMULUI ÎN VIZORUL CODULUI PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Serghei BRÎNZA, Vitalie STATI,
Universitatea de Stat din Moldova

În prezenta investigație sunt supuse cercetării infracțiunile reunite sub denumirea marginală de separatism, prevăzute la art. 340[1] din Codul penal al Republicii Moldova. Pentru ca acest articol să-și producă efectul scontat, beneficiarilor și destinatarilor legii penale trebuie să li se explice clar condițiile în care poate fi aplicat art. 340[1] din Codul penal al Republicii Moldova. Se subliniază că acest articol poate fi aplicat numai dacă activitatea de separare a unei părți din Republica Moldova – pe care făptuitorul o desfășoară, o instigă, o finanțează etc. – fie presupune suprimarea democrației și a drepturilor omului, fie este *însoțită* de aplicarea violenței.

Cuvinte-cheie: *separatism, indivizibilitatea Republicii Moldova, instigare, finanțare, suprimarea democrației și a drepturilor omului, violență; concursul de infracțiuni.*

CRIMINAL MANIFESTATIONS OF SEPARATISM UNDER THE CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

In the present study are being investigated the crimes grouped under the *nomen juris* of separatism, provided by the art. 340[1] of the Criminal Code of the Republic of Moldova. In order for this article to have its intended effect, the beneficiaries and recipients of the criminal law must be clearly explained the conditions under which art. 340[1] of the Criminal Code of the Republic of Moldova can be applied. It is emphasized that this article can be applied only if the activity of separating a part of the Republic of Moldova – which the perpetrator carries out, instigates, finances, etc. – either involves the suppression of democracy and human rights, or is accompanied by the application of violence.

Keywords: *separatism, the indivisibility of the Republic of Moldova, instigation, financing, destruction of democracy or human rights, violence, cumulation of crimes.*

Introducere

Într-un studiu recent (în care a fost examinată infracțiunea prevăzută la art. 338[2] CP RM) am menționat că „în alte publicații vom analiza alte efecte ale adoptării Legii nr. 9/2023” [1]. Întru realizarea acestui obiectiv, în prezenta investigație vom supune cercetării infracțiunile reunite sub denumirea marginală de separatism, prevăzute la art. 340[1] CP RM.

În Nota informativă la proiectul care stă la temelia Legii nr. 9/2023, în legătură cu completarea Codului penal cu articolul 340[1], se relevă: „Legislația națională nu conține dispoziții legale care ar incrimina faptele orientate spre atentarea la integritatea și inviolabilitatea teritorială a Republici Moldova, în ciuda faptului ca țara noastră se confrunta timp de 30 de ani cu această problemă în regiunea transnistreană. Această stare de lucruri generează pericolul dezmembrării teritoriale a statului, ca rezultat al unor acțiuni ilegale și nesancționate penal din partea unor reprezentanți ai pretinsei autorități. Prin urmare, modificările propuse vizează activitatea infracțională care subminează existența în continuare a unității și indivizibilității statului Republica Moldova.” [2] Astfel, după o lungă perioadă de contemplare pasivă a consolidării pozițiilor de către forțele separatiste (cărora le-a reușit să edifice un pseudostat), legiuitorul moldav a găsit de cuviință să asigure prin mijloace penale realizarea unor prevederi din Constituția Republicii Moldova. Ne referim la prevederi de o importanță existențială pentru țara noastră: „Republica Moldova este un stat suveran şi independent, unitar şi *indivizibil* (evid. ns.)” [3] (alin. (1) art. 1); „Sunt interzise şi pedepsite prin lege contestarea şi defăimarea statului şi a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, *la separatism teritorial* (evid. ns.), la violenţă publică, precum şi alte manifestări ce atentează la regimul constituţional” [3] (alin. (3) art. 32).

Este de menționat că, în trecut, în Republica Moldova s-a încercat incriminarea unor manifestări de separatism. Ne referim la un proiect de lege din 2014, în care a fost propusă completarea Codului penal cu articolele 279[3] și 279[4], în care să fie incriminate faptele de separatism și, respectiv, de instigare publică la separatism.[1] Totuși, la 17.03.2015 acest proiect de lege (care putea fi perfecționat și promovat spre adoptare) a fost retras. Prin aceasta legiuitorul de atunci și-a recunoscut incapacitatea de a asigura prin mijloace penale prevenirea și combaterea fenomenului de erodare de către forțele separatiste a statalității Republicii Moldova.

Viitorul va demonstra dacă incriminarea în art. 340[1] CP RM a manifestărilor de separatism este reușită sau nu. Ca și multe alte articole din legea penală autohtonă, art. 340[1] CP RM nu este lipsit de anumite carențe. Analiza acestor carențe ar putea să devină subiectul unei investigații aparte. În cele ce urmează ne propunem să găsim cheia pentru interpretarea art. 340[1] CP RM. Or, pentru ca acest articol să-și producă efectul scontat, beneficiarilor și destinatarilor legii penale trebuie să li se explice clar condițiile în care poate fi aplicat art. 340[1] CP RM. Acest articol trebuie să devină un instrument eficient de contracarare a manifestărilor de separatism. Sarcina în cauză este imperioasă și nu poate fi amânată.

Rezultate obținute și discuții

În art. 340[1] CP RM, sub aceeași denumire marginală de separatism, se reunesc trei variante-tip de infracțiuni şi două variante agravate de infracțiuni.[2]

A. Obiectul infracţiunilor prevăzute la art. 340[1] CP RM

Obiectul juridic generic al acestor infracțiuni îl formează relaţiile sociale cu privire la activitatea normală a autorităţilor publice şi securitatea statului.

Obiectul juridic de subgrup al infracţiunilor, prevăzute de art. 340[1] CP RM, îl constituie relaţiile sociale cu privire la legitimitatea autorităţilor publice.[3] În context, este de precizat că subgrupul infracţiunilor, care atentează la legitimitatea autorităţilor publice, include (pe lângă infracţiunile prevăzute de art. 340[1] CP RM) infracțiunile specificate la art. 338[1], 338[3], 339-341 CP RM.

---

[1] A se vedea: Proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea cu privire la cetățenia Republicii Moldova – art. 20, 23, 34; Legea cu privire la asociațiile obștești – art. 36 ș.a.). [Accesat: 18.02.2024] Disponibil: https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/2291/language/roRO/Default.aspx

[2] Astfel, prima variantă-tip de infracțiune, specificată la alin. (1) art. 3401 CP RM, se exprimă în separatism, adică în acțiunile săvârșite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova.

Cea de-a doua variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin. (2) art. 3401 CP RM, constă în instigarea la separatism, precum și distribuirea obiectelor, producerea și/sau distribuirea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism.

La rândul său, prima variantă agravată de infracțiune, consemnată în alin. (3) art. 3401 CP RM, presupune că oricare dintre infracțiunile, prevăzute la alineatul (1) sau (2), este săvârșită de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional.

Cea de-a doua variantă agravată de infracțiune, specificată alin. (4) art. 3401 CP RM, presupune că infracțiunea, prevăzută la alineatul (1), este:

– însoțită de aplicarea violenței periculoase pentru viața și sănătatea persoanei (lit. a));

– însoțită de aplicarea armelor de foc sau a substanțelor explozive (lit. b));

– însoțită de cauzarea daunelor materiale în proporții deosebit de mari (lit. c));

– săvârșită la indicația unui stat străin, a unei entități anticonstituționale sau a reprezentanților acestora (lit. d)).

În sfârșit, cea de-a treia variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin. (5) art. 3401 CP RM, rezidă în finanțarea separatismului, adică în punerea la dispoziție sau colectarea intenționată, prin orice mijloace, direct sau indirect, a bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc în scopul utilizării acestora, în întregime sau parțial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârșirea acțiunilor de separatism ori prestarea serviciilor financiare în scopul utilizării bunurilor sau serviciilor respective sau cunoscând că acestea vor fi utilizate, în întregime sau parțial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârșirea acțiunilor de separatism.

[3] Ne referim la legitimitatea rațional-legală a autorităților publice. Aceasta presupune existența unui sistem de garanții, în care constituirea și funcționarea autorităților publice se bazează atât pe respectarea Legii Fundamentale a statului pe al cărui teritoriu își desfășoară activitatea respectivele autorități publice, cât și pe recunoașterea de jure a unui asemenea stat de către alte state.

Obiectul juridic special al infracţiunilor, prevăzute la art. 340[1] CP RM, îl formează relaţiile sociale cu privire la indivizibilitatea Republicii Moldova, sub aspectul neadmiterii: separatismului (în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 340[1] CP RM); instigării la separatism, precum și a distribuirii obiectelor, producerea și/sau distribuirea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism (în cazul infracțiunii specificate la alin. (2) art. 340[1] CP RM); finanțării separatismului (în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin. (5) art. 340[1] CP RM).

În pct. 3 din Avizul Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 2 din 22.09.2005 asupra proiectelor de lege pentru modificarea art. 24 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, se arată că indivizibilitatea Republicii Moldova constituie unul dintre „pilonii de bază pe care Parlamentul, ca organ ce exercită suveranitatea de stat în numele poporului, poate edifica cadrul constituțional şi legislativ al Republicii Moldova” [4]. În același registru, B. Negru susține: „Caracterul de stat indivizibil presupune că statul, ca persoană politică și juridică, nu poate fi supus unei divizări și organizări sub aspect administrativ. Subdiviziunile teritoriale cu caracter administrativ nu sunt state separate și chiar atunci când autonomia lor este aprofundată, ele trebuie să contribuie la realizarea și funcționarea centralizată a unei structuri – statul Republica Moldova” [5, p. 16].

În acest mod, indivizibilitatea Republicii Moldova, fundamentată pe unitatea teritorială și administrativă, trebuie privită ca valoare socială care este esențială pentru construirea cadrului constituțional și legislativ al statului. Subdiviziunile teritoriale, chiar dacă dispun de o autonomie mai mult sau mai puțin pronunțată, trebuie să contribuie la funcționarea centralizată a statului Republica Moldova, fără a fi considerate entități statale separate.

În altă ordine de idei, în prezența circumstanței agravante consemnate la lit. a) alin. (4) art. 340[1] CP RM, se aduce atingere în plan secundar relațiilor sociale cu privire la sănătatea persoanei.

Unele dintre infracţiunile, prevăzute la art. 340[1] CP RM, presupun prezența *obiectului material sau imaterial* ori a *produsului*: 1) obiecte, materiale sau informații care instigă la separatism (în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 340[1] CP RM).[4] În ipoteza de producere, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism (care este prevăzută la alin. (2) art. 340[1] CP RM), produsul infracțiunii îl reprezintă materialele și/sau informațiile care instigă la separatism. În această ipoteză, obiectul material sau imaterial îl constituie entitățile preexistente din care sunt produse materialele și/sau informațiile care instigă la separatism; 2) corpul victimei (în prezența circumstanței agravante consemnate la lit. a) alin. (4) art. 340[1] CP RM); 3) bunuri de orice natură, dobândite prin orice mijloc, sau servicii financiare (în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (5) art. 340[1] CP RM).[5]

În alt context, este necesar să vorbim despre *victima* infracțiunilor prevăzute la art. 340[1] CP RM.

În primul rând, precizăm că rolul statului Republica Moldova constă în asigurarea protecției valorilor și relațiilor sociale care constituie ordinea de drept. Acest rol nu poate fi confundat cu cel al unei victime a

[4] Se au în vedere: ziare; reviste; foi volante; manifeste; afișe; bannere; pliante; insigne; abțibilduri; tricouri cu inscripții; înregistrări audio sau video, etc. Indiferent de forma de exteriorizare a obiectelor, materialelor sau informațiilor, important este ca, din conținutul lor, să rezulte explicit sau implicit instigarea la separarea unei părți din teritoriul Republicii Moldova.

[5] Prin „bunuri de orice natură” se înțelege: mijloace financiare; active virtuale; fonduri; venituri; orice categorie de valori (active) corporale sau incorporale, mobile sau imobile, tangibile sau intangibile. Faptul, că bunurile respective pot fi dobândite prin orice mijloc, denotă că acestea pot avea un caracter legal sau ilegal.

Condiționarea existenței infracțiunilor de spălare a banilor de săvârșirea anterioară a unei alte infracțiuni, din care provin bunurile respective, este o condiție obligatorie în vederea aplicării art. 243 CP RM. Pentru comparație, infracțiunea, prevăzută la alin. (5) art. 3401 CP RM, presupune săvârșirea anterioară a unei alte infracțiuni doar în cazul în care obiectul material (imaterial) al finanțării separatismului îl reprezintă bunurile de origine infracțională. Așadar, condiționarea existenței infracțiunii de finanțare a separatismului de comiterea anterioară a unei alte infracțiuni, din care provin bunurile sau serviciile respective, nu este o condiție obligatorie în vederea aplicării alin. (5) art. 3401 CP RM.

Prin „servicii financiare” se înțelege: serviciile bancare; serviciul de creditare sau de acordare a împrumuturilor de către participanții profesioniști la piața financiară nebancară; serviciul de asigurare; serviciul în domeniul pensiilor facultative; serviciile de investiții conform legislației privind piața de capital; serviciile de plată furnizate de alți prestatori de servicii de plată decât băncile; serviciile de finanțare participativă; serviciile privind activele virtuale, etc.

infracțiunii. Este posibil ca persoane fizice sau persoane juridice să aibă calitatea de victime ale infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 340[1] CP RM. Această posibilitate o atestăm în ipoteza de aplicare a violenței (inclusiv în cazul consemnat la lit. a) alin. (4) art. 340[1] CP RM), precum și în ipoteza de cauzare a daunelor materiale (inclusiv în cazul consemnat la lit. c) alin. (4) art. 340[1] CP RM). Nu este obligatoriu ca victima să reprezinte autoritățile publice ale Republicii Moldova. Este suficient ca acțiunea, săvârșită asupra unei persoane fizice sau a unei persoane juridice, să aibă drept scop separarea unei părți din teritoriul Republicii Moldova.

B. Latura obiectivă a infracţiunilor prevăzute la art. 340[1] CP RM:

1) infracțiunea prevăzută la alineatul (1):

În cazul acestei infracțiuni, latura obiectivă constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova.

Lipsește un act internațional universal acceptat, în care să fie definită noțiunea de separatism.[6] Drept urmare, legiuitorul moldovean a decis să formuleze în alin. (1) art. 340[1] CP RM propria definiție a noțiunii de separatism: „acțiunile săvârșite cu scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova" [6].

Acțiunile, săvârșite cu scopul de a separa o parte din teritoriul unui alt stat decât Republica Moldova, nu intră sub incidența alin. (1) art. 340[1] CP RM. Astfel de acțiuni atrag răspunderea în conformitate cu normele corespunzătoare din legea penală a statului a cărui parte din teritoriu făptuitorul urmărește să o separe.

Acțiunea prejudiciabilă, prevăzută la alin. (1) art. 340[1] CP RM, nu se poate exprima în: a) instigarea la separatism; b) distribuirea obiectelor care instigă la separatism; c) producerea și/sau distribuirea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism. Or, în asemenea cazuri, este aplicabil alin. (2) art. 340[1] CP RM.

Luând în considerare dispoziția de la alin. (4) art. 340[1] CP RM, acțiunea prejudiciabilă, prevăzută la alin. (1) art. 340[1] CP RM, nu poate presupune: a) aplicarea violenței periculoase pentru viața și sănătatea persoanei; b) aplicarea armelor de foc sau a substanțelor explozive; c) cauzarea daunelor materiale în proporții deosebit de mari; d) săvârșirea la indicația unui stat străin, a unei entități anticonstituționale sau a reprezentanților acestora.

Într-un raport al Comisiei de la Veneția se subliniază necesitatea de a asigura „echilibrul corect între libertatea de exprimare și interesele legitime ale statului și ale societății în menținerea securității naționale, a integrității teritoriale [...]" [7]. Din același raport decurge că o faptă nu poate fi incriminată, chiar dacă făptuitorul „pledează pentru schimbări radicale, inclusiv potențiala independență sau autonomie extinsă a unei regiuni" [7]. Excepție constituie doar acele cazuri în care făptuitorul fie „urmărește suprimarea democrației și a drepturilor omului" [7], fie recurge la „acte violente" [7]. O concluzie similară decurge din Comentariul Biroului OSCE pentru Instituțiile Democratice și Drepturile Omului cu privire la incriminarea în Republica Moldova a separatismului și a faptelor conexe.[7] Având în vedere și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului[8], considerăm că alin. (1) art. 340[1] CP RM poate fi aplicat numai dacă acțiunea, care este săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova, fie presupune suprimarea democrației și a

[6] În pct. 2) art. 1 al Convenției de la Shanghai privind combaterea terorismului, separatismului și extremismului, prin „separatism" se înțelege: „orice faptă care vizează încălcarea integrității teritoriale a unui stat, inclusiv cea care vizează separarea unei părți a teritoriului acestuia sau dezintegrarea statului, săvârșită prin violență, ori organizarea, pregătirea, complicitatea sau instigarea la săvârșirea unei astfel de fapte, dacă aceasta reprezintă obiectul urmăririi penale în conformitate cu legislația națională a părților".* Acest act internațional este aplicabil doar în cadrul Organizației pentru Cooperare de la Shanghai, din care fac parte China, India, Iran, Kazahstan etc. Criticată pentru ambiguitate , definiția în cauză nu a putut fi folosită ca model de către legiuitorul moldovean.

* The Shanghai Convention on Combating Terrorism, Separatism and Extremism. [Accesat: 18.02.2024] Disponibil: https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210477024s004-c021/read

[7] A se vedea: Moldova: OSCE/ODIHR Comments on the Criminalization of "Separatism" and Related Offences in Moldova. [Accesat: 18.02.2024] Disponibil: https://www.osce.org/odihr/560695

[8] A se vedea, de exemplu: Case of Stankov and United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria. [Accesat: 18.02.2024] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59689

drepturilor omului, fie este însoțită de aplicarea violenței nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei. În situația, în care acțiunea în cauză este însoțită de aplicarea violenței periculoase pentru viața și sănătatea persoanei, urmează să se aplice, așa cum deja am menționat, lit. a) alin. (4) art. 340[1] CP RM.

În încercarea de a identifica modalitățile faptice ale infracţiunii prevăzute la alin. (1) art. 340[1] CP RM, R. Cojocaru specifică: „preluarea controlului asupra instituțiilor publice dintr-o anumită regiune a țării; formarea detașamentelor de rezistență paramilitară; organizarea de votări ilegale, inclusiv de referendumuri ilegale; delimitarea teritorială a unei regiuni prin stabilirea frontierelor; înființarea de autorităţi ilegale, etc.” [8]. În legătură cu asemenea exemple, considerăm necesar să venim cu anumite clarificări.

Astfel, art. 141 CP RM prevede răspunderea pentru: „participarea mercenarului într-un conflict armat, la acţiuni militare sau la alte acţiuni violente orientate spre [...] violarea integrităţii teritoriale a statului” [6] (alin. (1)); „angajarea, instruirea, finanţarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum şi folosirea lor într-un conflict armat, în acţiuni militare sau în alte acţiuni violente orientate spre [...] violarea integrităţii teritoriale a statului” [6] (alin. (2)).

Deci, acțiunile, incriminate în art. 141 CP RM, pot fi săvârșite în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova. Într-un asemenea caz, trebuie să se aplice fie doar alin. (1) sau (2) art. 141 CP RM, fie doar art. 340[1] CP RM. Mai concret – luând în considerare lipsa sau prezența agravantelor de la alin. (3) sau (4) art. 340[1] CP RM – trebuie să se aplice unul dintre aceste articole, și anume acel articol care prevede pedeapsa cea mai aspră. O astfel de abordare se bazează pe ideea că pericolul social al infracțiunii mai grave absoarbe pericolul social al infracțiunii mai puțin grave.[9]

Urmând firul logic, este de consemnat că în art. 282 CP RM este prevăzută răspunderea pentru „organizarea sau conducerea unei formaţiuni paramilitare neprevăzute de legislaţia Republicii Moldova, precum şi participarea la o astfel de formaţiune” [6].

Este posibil ca organizarea sau conducerea unei formaţiuni paramilitare neprevăzute de legislaţia Republicii Moldova, ori participarea la o astfel de formaţiune să fie săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova. Într-un asemenea caz, trebuie să se aplice fie doar art. 282 CP RM, fie doar art. 340[1] CP RM. Mai concret – luând în considerare lipsa sau prezența agravantelor de la alin. (2) art. 282 CP RM și/sau de la alin. (3) ori (4) art. 340[1] CP RM – trebuie să se aplice unul dintre aceste articole, și anume acel articol care prevede pedeapsa cea mai aspră.[10]

Art. 337 CP RM prevede răspunderea pentru „trădarea de patrie, adică fapta săvârşită intenţionat de un cetăţean al Republicii Moldova în dauna [...] inviolabilităţii teritoriale [...] a Republicii Moldova, prin trecerea de partea duşmanului, spionaj, divulgare a secretului de stat unui stat străin, unei organizaţii străine, unei entități anticonstituționale sau reprezentanţilor lor, precum şi acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activităţii duşmănoase împotriva Republicii Moldova.” [6] Deci, săvârșirea infracțiunii de trădare de patrie în dauna inviolabilității teritoriale a Republicii Moldova presupune că făptuitorul urmărește scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova. Comparând sancțiunile din art. 337 CP RM cu cele din art. 340[1] CP RM, concluzionăm că, într-un asemenea caz, se aplică doar art. 337 CP RM.

[9] În cazul descris nu poate fi acceptată soluția concursului de infracțiuni prevăzute la alin. (1) sau (2) art. 141 CP RM și art. 3401 CP RM. O asemenea soluție ar presupune că una dintre infracțiunile concurente ar rămâne fără conținut. Astfel, de exemplu, nu este necesară sancționarea suplimentară a participării mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre violarea integrității teritoriale a statului. Aceasta cu condiția că răspunderea se aplică pentru acțiunea săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova, iar această acțiune se concretizează tocmai în participarea mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre violarea integrității teritoriale a statului.

[10] În cazul descris, nu poate fi acceptată soluția concursului de infracțiuni prevăzute la art. 282 CP RM și art. 3401 CP RM. O asemenea soluție ar presupune că una dintre infracțiunile concurente ar rămâne fără conținut. Astfel, de exemplu, nu este necesară sancționarea suplimentară a organizării sau conducerii unei formațiuni paramilitare neprevăzute de legislația Republicii Moldova, ori a participării la o astfel de formațiune. Aceasta cu condiția că răspunderea se aplică pentru acțiunea săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova, iar această acțiune se concretizează tocmai în organizarea sau conducerea unei formațiuni paramilitare neprevăzute de legislația Republicii Moldova, ori în participarea la o astfel de formațiune.

Art. 338[1] CP RM prevede răspunderea pentru „inițierea constituirii, organizarea, constituirea pe teritoriul Republicii Moldova a unei structuri informative ilegale sau recrutarea, instigarea la recrutare a persoanelor în scopul comiterii unor acțiuni în dauna [...] inviolabilității teritoriale [...] a Republicii Moldova" [6].

Așadar, acțiunea, incriminată în art. 338[1] CP RM, poate fi săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova. Într-un asemenea caz, trebuie să se aplice fie doar art. 338[1] CP RM, fie doar art. 340[1] CP RM. Mai concret – luând în considerare lipsa sau prezența agravantelor de la alin. (3) sau (4) art. 340[1] CP RM – trebuie să se aplice unul dintre aceste articole, și anume acel articol care prevede pedeapsa cea mai aspră.[11]

Art. 338[3] CP RM prevede răspunderea pentru „culegerea ori sustragerea informațiilor în scopul stocării sau folosirii acestora în dauna [...] inviolabilității teritoriale [...] a Republicii Moldova" [6].

Deci, acțiunea, incriminată în art. 338[3] CP RM, poate fi săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova. Într-un asemenea caz, trebuie să se aplice fie doar art. 338[3] CP RM, fie doar art. 340[1] CP RM. Mai concret – luând în considerare lipsa sau prezența agravantelor de la alin. (2) art. 338[3] CP RM și/sau de la alin. (3) sau (4) art. 340[1] CP RM – trebuie să se aplice unul dintre aceste articole, și anume acel articol care prevede pedeapsa cea mai aspră.[12]

Art. 340 CP RM prevede răspunderea pentru „organizarea sau conducerea unei rebeliuni armate, precum şi participarea la ea, în scopul [...] violării integrităţii teritoriale a Republicii Moldova" [6]. În cazul infracțiunii de rebeliune armată, scopul violării integrităţii teritoriale a Republicii Moldova presupune că făptuitorul urmărește scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova. Comparând sancțiunile din art. 340 CP RM cu cele din art. 340[1] CP RM, concluzionăm că, într-un asemenea caz, se aplică doar art. 340 CP RM.

În alt context, acțiunea prejudiciabilă, prevăzută la alin. (1) art. 340[1] CP RM, trebuie să aibă un caracter ilegal. Drept urmare, nu intră sub incidența acestei norme trasarea şi marcarea frontierei de stat, care se efectuează în conformitate cu alin. (1) art. 5 al Legii nr. 215 din 04.11.2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova: „Frontiera de stat se stabileşte în tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine în baza totalurilor activităţii comisiei mixte de demarcare a frontierei de stat şi se marchează în teren cu semne de frontieră clar vizibile. Tratatul privind trasarea și marcarea frontierei de stat în teren se ratifică de către Parlament" [9].

Infracţiunea, prevăzută la alin. (1) art. 340[1] CP RM, este o infracţiune formală. Ea se consideră consumată din momentul începerii realizării scopului de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova.[13]

---

[11] În cazul descris, nu poate fi acceptată soluția concursului de infracțiuni prevăzute la art. 3381 CP RM şi art. 3401 CP RM. O asemenea soluție ar presupune că una dintre infracțiunile concurente ar rămâne fără conținut. Astfel, de exemplu, nu este necesară sancționarea suplimentară a inițierii constituirii, a organizării sau a constituirii pe teritoriul Republicii Moldova a unei structuri informative ilegale, ori a recrutării sau a instigării la recrutare a persoanelor în scopul comiterii unor acțiuni în dauna inviolabilității teritoriale a Republicii Moldova. Aceasta cu condiția că răspunderea se aplică pentru acțiunea săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova, iar această acțiune se concretizează tocmai în inițierea constituirii, organizarea sau constituirea pe teritoriul Republicii Moldova a unei structuri informative ilegale, ori în recrutarea sau instigarea la recrutare a persoanelor în scopul comiterii unor acțiuni în dauna inviolabilității teritoriale a Republicii Moldova.

[12] În cazul descris, nu poate fi acceptată soluția concursului de infracțiuni prevăzute la art. 3383 CP RM și art. 3401 CP RM. O asemenea soluție ar presupune că una dintre infracțiunile concurente ar rămâne fără conținut. Astfel, de exemplu, nu este necesară sancționarea suplimentară a culegerii sau sustragerii informațiilor în scopul stocării sau folosirii acestora în dauna inviolabilității teritoriale a Republicii Moldova. Aceasta cu condiția că răspunderea se aplică pentru acțiunea săvârșită în scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova, iar această acțiune se concretizează tocmai în culegerea sau sustragerea informațiilor în scopul stocării sau folosirii acestora în dauna inviolabilității teritoriale a Republicii Moldova.

[13] Acțiunea prejudiciabilă, prevăzută la alin. (1) art. 3401 CP RM, poate presupune, după caz: a) începerea realizării scopului de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova; b) continuarea realizării unui astfel de scop; c) realizarea parțială a scopului de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova; d) realizarea integrală a unui astfel de scop.

Așadar, pentru aplicarea alin. (1) art. 3401 CP RM, nu este relevant dacă a avut continuitate sau nu începerea realizării scopului de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova. Este suficient primul pas în vederea realizării unui asemenea scop. Se poate afirma că, în alin. (1) art. 3401 CP RM, legiuitorul a deplasat momentul de consumare a infracțiunii la o etapă mai precoce, echivalând tentativa de infracțiune cu infracțiunea consumată. În planul individualizării pedepsei poate fi luat în considerare gradul de realizare a scopului de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova.

În alt context, așa cum am menționat anterior, „complotul împotriva Republicii Moldova nu este o etapă în procesul de săvârșire a uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. [...] 340[1] CP RM. [...] Tocmai de aceea, realizarea scopului de comitere a uneia dintre infracțiunile, prevăzute la art. [...] 340[1] CP RM, depășește cadrul infracțiunii specificate la art. 338[2] CP RM și, pe cale de consecință, necesită calificare aparte. Într-un asemenea caz, vom fi în prezența concursului dintre infracțiunea prevăzută la art. 338[2] CP RM, pe de o parte, și una dintre infracțiunile prevăzute la art. [...] 340[1] CP RM, pe de altă parte” [1].

Luând în considerare prevederea de la lit. c) alin. (4) art. 340[1] CP RM, putem afirma că acțiunea prejudiciabilă, prevăzută la alin. (1) art. 340[1] CP RM, poate presupune cauzarea de daune materiale care nu depășesc limita de 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârşirii faptei. Totuși, survenirea unor asemenea daune nu este obligatorie, întrucât transcende cadrul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 340[1] CP RM;

2) infracțiunea prevăzută la alineatul (2):

În cazul acestei infracțiuni, latura obiectivă constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune. Această acțiune presupune patru modalități normative cu caracter alternativ: a) instigarea la separatism; b) distribuirea obiectelor care instigă la separatism; c) producerea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism; d) distribuirea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism.

Se poate observa că a doua și a patra dintre aceste modalități normative reprezintă ipoteze particulare de instigare la separatism. Dacă recurgem la metoda excluderii, din alin. (2) art. 340[1] CP RM reiese că *prima* dintre modalitățile normative ale acțiunii prejudiciabile, prevăzute la această normă, nu poate consta nici în distribuirea obiectelor care instigă la separatism, nici în distribuirea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism. În consecință, prima dintre modalitățile normative ale acțiunii prejudiciabile, prevăzute la alin. (2) art. 340[1] CP RM, presupune exercitarea de influență asupra unei alte persoane – în formă verbală, în scris, prin desen sau imagine (însă altfel decât prin distribuirea obiectelor care instigă la separatism și altfel decât prin distribuirea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism) – pentru ca această persoană să întreprindă eforturi în vederea separării unei părți din teritoriul Republicii Moldova.

Instigarea minorilor la săvârşirea separatismului atrage răspunderea conform art. 208 CP RM, fără a fi invocat suplimentar alin. (2) art. 340[1] CP RM. O astfel de abordare se bazează pe ideea că pericolul social al infracțiunii mai grave absoarbe pericolul social al infracțiunii mai puțin grave. În cazul descris, nu poate fi acceptată soluția concursului de infracțiuni prevăzute la art. 208 CP RM și alin. (2) art. 340[1] CP RM. O asemenea soluție ar presupune că una dintre infracțiunile concurente ar rămâne fără conținut.

Manifestând consecvență, este de subliniat că instigarea la separatism (în accepțiunea alin. (2) art. 340[1] CP RM) presupune că făptuitorul determină o altă persoană să separe o parte din teritoriul Republicii Moldova, astfel încât această separare să implice fie suprimarea democrației și a drepturilor omului, fie aplicarea violenței.

A doua modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile, prevăzute la alin. (2) art. 340[1] CP RM, este distribuirea obiectelor care instigă la separatism. Se are în vedere asigurarea pe orice căi a accesului contra cost sau gratuit la obiectele din al căror conținut rezultă explicit sau implicit instigarea la separarea unei părți din teritoriul Republicii Moldova. Alin. (2) art. 340[1] CP RM poate fi aplicat numai dacă obiectele, distribuite de către făptuitor, instigă la separatismul care implică fie suprimarea democrației și a drepturilor omului, fie aplicarea violenței.

A treia dintre modalitățile normative ale acțiunii prejudiciabile, prevăzute la alin. (2) art. 340[1] CP RM, este producerea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism. Se are în vedere fabricarea, confecţionarea, alcătuirea, plăsmuirea unor asemenea materiale sau informații. Pentru calificarea faptei în baza alin. (2) art. 340[1] CP RM, nu este relevant dacă materialele sau informațiile, care instigă la separatism, au un caracter veridic sau fals. Important este ca astfel de materiale sau informații să instige la separatismul care implică fie suprimarea democrației și a drepturilor omului, fie aplicarea violenței.

A patra modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile, prevăzute la alin. (2) art. 340[1] CP RM, este dis-

tribuirea, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism. Se are în vedere asigurarea pe orice căi a accesului contra cost sau gratuit la materialele sau informațiile din al căror conținut rezultă explicit sau implicit instigarea la separarea unei părți din teritoriul Republicii Moldova. În prezența modalității normative analizate, alin. (2) art. 340[1] CP RM poate fi aplicat numai dacă materialele sau informațiile, distribuite de către făptuitor, instigă la separatismul care implică fie suprimarea democrației și a drepturilor omului, fie aplicarea violenței.

Precizăm că – în prezența modalităților normative de instigare la separatism, de distribuire a obiectelor care instigă la separatism, precum și de distribuire, în orice formă și prin orice mijloace, a materialelor și/sau informațiilor care instigă la separatism – aplicarea alin. (2) art. 340[1] CP RM exclude referirea la alin. (4) art. 42 CP RM. Aceasta întrucât suntem în prezenţa aşa-numitei „instigări calificate", care se asimilează faptei autorului infracţiunii.

Infracţiunea, prevăzută la alin. (2) art. 340[1] CP RM, este o infracţiune formală. Ea se consideră consumată din momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile;

3) infracțiunea prevăzută la alineatul (5):

În cazul acestei infracțiuni, latura obiectivă constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de finanțare a separatismului. Această acțiune presupune trei modalități normative cu caracter alternativ: a) punerea la dispoziție, prin orice mijloace, direct sau indirect, a bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc; b) colectarea, prin orice mijloace, direct sau indirect, a bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc; c) prestarea serviciilor financiare.

Prima dintre aceste modalități implică oferirea bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc, unei alte persoane pe calea: vânzării; donării[14]; cedării în folosinţă temporară; acordării în calitate de remunerație; cedării în contul unei datorii; schimbului contra altor bunuri; achitării de taxe, de impozite sau de alte asemenea prelevări, etc.[15]

A doua modalitate normativă presupune obţinerea în posesie a acestora pe calea: cumpărării; primirii în dar; acceptării pentru folosinţă temporară; primirii ca remunerație; acceptării în schimbul altor bunuri, etc.

În sfârşit, *a treia* modalitate normativă implică efectuarea, îndeplinirea, desfășurarea serviciilor financiare în beneficiul consumatorului de astfel de servicii.

Manifestând consecvență, accentuăm că alin. (5) art. 340[1] CP RM poate fi aplicat numai în cazul finanțării activității de separare a unei părți din teritoriul Republicii Moldova, cu condiția că această activitate implică fie suprimarea democrației și a drepturilor omului, fie aplicarea violenței.

Aplicarea alin. (5) art. 340[1] CP RM exclude referirea la alin. (5) art. 42 CP RM. Aceasta întrucât suntem în prezenţa aşa-numitei „complicități calificate", care se asimilează faptei autorului infracţiunii.

Infracţiunea, prevăzută la alin. (5) art. 340[1] CP RM, este o infracţiune formală. Ea se consideră consumată din momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile.

---

[14] Conform alin. (2) art. 25 al Legii nr. 1420 din 31.10.2002 cu privire la filantropie și sponsorizare, „activitățile filantropice internaționale se desfășoară prin participare la proiecte filantropice internaționale și la acțiuni ale organizațiilor străine sau internaționale, prin interacțiune cu parteneri străini în anumite sfere de activitate filantropică, precum și sub orice altă formă acceptată în practica internațională și neinterzisă de legislația Republicii Moldova și de normele dreptului internațional (evid. ns.)".*

* Legea cu privire la filantropie și sponsorizare: nr. 1420 din 31.10.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 185/1394.

[15] Atragem atenția asupra faptului că alin. (5) art. 3401 CP RM se aplică pentru punerea la dispoziție chiar și indirectă a bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc. Luând în considerare că Republica Moldova achiziționează energia electrică produsă de Centrala termoelectrică Moldovenească din regiunea transnistreană, rezultă că toți consumatorii acestei energii electrice contribuie indirect la formarea părții de venituri din bugetul formațiunii statale autoproclamate din regiunea transnistreană (în care, după cum este bine știut, sunt suprimate democrația și drepturile omului). Această stare de lucruri stânjenitoare pentru autoritățile moldave implică fie necesitatea de a aplica selectiv alin. (5) art. 3401 CP RM (după criterii știute doar de către cei abilitați cu aplicarea legii penale), fie recurgerea la amnistie sau la alte asemenea instrumente. Este cel puțin ciudat că Republica Moldova, pe de o parte, sancționează penalmente finanțarea separatismului, iar, pe de altă parte, contribuie la formarea într-o măsură considerabilă a părții de venituri din bugetul formațiunii statale autoproclamate din regiunea transnistreană.

Infracţiunea de finanţare a separatismului, prevăzută la alin. (5) art. 340[1] CP RM, se consideră consumată indiferent de faptul dacă infracţiunea de separatism (prevăzută la alin. (1) art. 340[1] CP RM) este săvârșită sau nu.

C. Latura subiectivă a infracţiunilor prevăzute la art. 340[1] CP RM

În cazul acestor infracţiuni, latura subiectivă se caracterizează prin intenţie directă. Motivele infracţiunilor, prevăzute la art. 340[1] CP RM, se exprimă în: răzbunare; ură; interes material; năzuinţa de a obţine unele avantaje nepatrimoniale; carierism; motive de prejudecată, etc.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 340[1] CP RM, scopul este special. Se are în vedere scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova. Această separare trebuie să fie ilegală, adică să fie contrară: normelor și procedurilor stabilite în Constituția Republicii Moldova; scopurilor şi principiilor Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite; prevederilor Actului final de la Helsinki; principiilor egalităţii suverane, integrităţii teritoriale a statelor, inviolabilităţii frontierelor de stat; altor principii şi norme relevante, unanim recunoscute, ale dreptului internaţional.[16] Nu intră sub incidența alin. (1) art. 340[1] CP RM scopul de a separa o parte din teritoriul Republicii Moldova în baza unui tratat internațional dintre Republica Moldova și o altă țară, ratificat de către Republica Moldova, dacă acesta nu este contrar normelor și principiilor sus-menționate.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (5) art. 340[1] CP RM, scopul poate fi special. Acest scop cunoaște următoarele două forme alternative: a) scopul utilizării bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc, în întregime sau parțial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârșirea acțiunilor de separatism (în prezența modalităților normative de punere la dispoziție, prin orice mijloace, direct sau indirect, a bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc, precum și de colectare, prin orice mijloace, direct sau indirect, a unor asemenea bunuri); b) scopul utilizării bunurilor de orice natură, dobândite prin orice mijloc, ori a serviciilor financiare, în întregime sau parțial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârșirea acțiunilor de separatism (în prezența modalității normative de prestare a serviciilor financiare).

În prezenţa oricărui alt scop, fapta nu poate fi calificată în baza alin. (5) art. 340[1] CP RM. Excepţie constituie cazul când făptuitorul cunoaşte (chiar dacă-i lipseşte certitudinea) că bunurile de orice natură, dobândite prin orice mijloc, sau serviciile financiare vor fi utilizate, în întregime sau parţial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârșirea acțiunilor de separatism.

În concluzie, doar în ipoteza care nu presupune excepţia evocată mai sus, scopul urmărit la săvârşirea infracţiunii, prevăzute la alin. (5) art. 340[1] CP RM, are un caracter obligatoriu.[17]

---

[16] De exemplu, după cum reiese din art. 218 al Codului electoral, separarea unei părți din teritoriul Republicii Moldova nu poate să reprezinte o problemă supusă referendumului local. O astfel de separare ar fi contrară normelor și procedurilor stabilite în Constituția Republicii Moldova.

[17] Excludem posibilitatea concursului ideal al uneia dintre infracțiunile, prevăzute la art. 243 CP RM, cu infracțiunea specificată la alin. (5) art. 3401 CP RM. Această imposibilitate își are cauza în destinațiile diferite ale entităților ce reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunilor pe care le comparăm. Astfel, în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art. 243 CP RM, această destinație o constituie introducerea în circuitul legal a bunurilor care reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunii. Cât privește bunurile sau serviciile care reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunii specificate la alin. (5) art. 3401 CP RM, destinația acestora constă nu în introducerea lor în circuitul legal, dar în utilizarea lor, în întregime sau parțial, la organizarea, la pregătirea sau la săvârșirea acțiunilor de separatism.

Cât privește concursul real al uneia dintre infracțiunile, prevăzute la art. 243 CP RM, cu infracțiunea specificată la alin. (5) art. 3401 CP RM, acesta nu este posibil în cazul în care: 1) bunurile de origine licită reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunii specificate la alin. (5) art. 3401 CP RM. Într-un astfel de caz, nu este cu putință comiterea ulterioară a spălării banilor, deoarece bunurile de origine licită nu pot constitui obiectul material (imaterial) al infracțiunilor prevăzute la art. 243 CP RM; 2) bunurile de origine infracțională reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunii specificate la alin. (5) art. 3401 CP RM. Aceste bunuri pot avea doar destinația stabilită în acest articol, astfel că nici într-un asemenea caz nu este cu putință săvârșirea ulterioară a spălării banilor. Concursul real este posibil în cazul în care finanțarea separatismului succedă spălarea banilor. În adevăr, beneficierea de veniturile infracționale, introduse în circuitul legal, constituie scopul final al infracțiunilor specificate la art. 243 CP RM. Drept urmare, nu se exclude ca de astfel de venituri legalizate să beneficieze tocmai cei care finanțează separatismul.

D. Subiectul infracţiunilor prevăzute la art. 340[1] CP RM

*În cazul acestor i*nfracţiuni, subiect este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârşirii infracţiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect poate fi persoana juridică (cu excepția autorității publice).[18]

E. Circumstanțele agravante ale infracţiunilor prevăzute la art. 340[1] CP RM

Circumstanța agravantă, consemnată la alin. (3) art. 340[1] CP RM, se referă la calitatea specială a subiectului infracțiunilor prevăzute la alineatele (1) sau (2) din acest articol: persoană publică; persoană cu funcție de răspundere; persoană cu funcție de demnitate publică; persoană publică străină; funcționar internațional. Noțiunile, care vizează aceste calități speciale, sunt definite în art. 123 și 123[1] CP RM.

Ca efect al prezenței circumstanței agravante prevăzute la lit. a) alin. (4) art. 340[1] CP RM, infracțiunea, prevăzută la alineatul (1) din acest articol, devine complexă. Astfel, în ipoteza analizată, acțiunea adiacentă din cadrul faptei prejudiciabile constă în aplicarea violenței periculoase pentru viața și sănătatea persoanei.[19] Aplicarea lit. a) alin. (4) art. 340[1] CP RM exclude reținerea la calificare a art. 151 sau 152 CP RM ori a art. 78 din Codul contravențional.

Circumstanța agravantă, consemnată la lit. b) alin. (2) art. 340[1] CP RM, se referă la mijlocul special de săvârșire a infracțiunii prevăzute la alineatul (1) din acest articol: armă de foc; substanță explozivă. Potrivit art. 2 al Legii nr. 130 din 08.06.2012 privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă, prin „armă de foc" se înțelege „arma portabilă cu ţeavă care poate arunca, este concepută să arunce sau poate fi transformată să arunce alice, un glonţ ori un proiectil prin acţiunea unui combustibil de propulsie". [10] Substanțele explozive sunt descrise în Vol. I al Recomandărilor Naţiunilor Unite privind transportul produselor periculoase.[20]

Ca efect al prezenței circumstanței agravante prevăzute la lit. c) alin. (4) art. 340[1] CP RM, infracțiunea, prevăzută la alineatul (1) din acest articol, devine materială. Astfel, în ipoteza analizată, infracțiunea se consideră consumată din momentul producerii daunelor materiale în proporții deosebit de mari.

În fine, circumstanța agravantă, consemnată la lit. d) alin. (2) art. 340[1] CP RM, se referă la contribuția adusă la săvârșirea infracțiunii, prevăzute la alineatul (1) din acest articol, de către un stat străin, o entitate anticonstituțională sau reprezentanții acestora.[21] Săvârșirea infracțiunii la indicația unui stat străin, a unei entități anticonstituționale sau a reprezentanților acestora presupune că infracțiunea este comisă sub îndrumarea, la îndemnul, cu încurajarea unui stat străin, a unei entități anticonstituționale sau a reprezentanților acestora.[22]

Concluzii

Obiectul juridic de subgrup al infracţiunilor, prevăzute de art. 340[1] CP RM, îl constituie relaţiile sociale cu privire la legitimitatea autorităţilor publice.

Unele dintre infracțiunile, prevăzute la art. 340[1] CP RM, presupun prezența obiectului material sau imaterial ori a produsului: 1) obiecte, materiale sau informații care instigă la separatism (în ipoteza infracțiunii

[18] Pentru calificarea faptei în baza art. 3401 CP RM nu are importanță dacă subiectul este cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin, apatrid, polipatrid, persoană juridică rezidentă sau nerezidentă pe teritoriul Republicii Moldova.

[19] Prin „violență periculoasă pentru viața și sănătatea persoanei" se înțelege violența care s-a soldat cu vătămarea gravă, medie sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății ori care, deși nu a cauzat aceste urmări, comportă la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viața și sănătatea victimei.

[20] A se vedea: Recommendations on the Transport of Dangerous Goods. [Accesat: 24.02.2024] Disponibil: https://unece.org/fileadmin/DAM/trans/danger/publi/unrec/rev21/ST-SG-AC10-1r21e_Vol1_WEB.pdf

[21] Pentru a percepe înțelesul noțiunilor „stat străin", „entitate anticonstituțională" și „reprezentanți ai unui stat străin sau ai unei entități anticonstituționale", a se vedea: BRÎNZA, Serghei, STATI, Vitalie. Infracțiunea de complot împotriva Republicii Moldova: dimensiuni juridico-penale. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), 2023, nr. 8, pp. 3-12. ISSN 1814-3199.

[22] Rolul de instigator la infracțiunea, prevăzută la lit. d) alin. (2) art. 3401 CP RM, îl are reprezentantul unui stat străin sau al unei entități anticonstituționale, la a căror indicație subiectul comite infracțiunea respectivă. Statul străin și entitatea anticonstituțională nu pot avea un asemenea rol juridic, întrucât nu sunt considerate persoane juridice în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

prevăzute la alin. (2) art. 340[1] CP RM); 2) corpul victimei (în prezența circumstanței agravante consemnate la lit. a) alin. (4) art. 340[1] CP RM); 3) bunuri de orice natură, dobândite prin orice mijloc, sau servicii financiare (în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (5) art. 340[1] CP RM).

Art. 340[1] CP RM poate fi aplicat numai dacă activitatea de separare a unei părți din Republica Moldova – pe care făptuitorul o desfășoară, o instigă, o finanțează etc. – fie presupune suprimarea democrației și a drepturilor omului, fie este însoțită de aplicarea violenței.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 340[1] CP RM, scopul este special. În ipoteza infracțiunii prevăzute la alin. (5) art. 340[1] CP RM, scopul poate fi special. Subiect al infracţiunilor, prevăzute la art. 340[1] CP RM, este: persoana fizică responsabilă care la momentul săvârşirii infracţiunii a atins vârsta de 16 ani; persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Referințe:

1. BRÎNZA, S., STATI, V. *Infracțiunea de complot împotriva Republicii Moldova: dimensiuni juridico-penale*. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2023, nr. 8, pp. 3-12. ISSN 1814-3199.
2. *Nota informativă la proiectul de Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (nr. 456 din 08.12.2022)*. Disponibil: https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6290/language/ro-RO/Default.aspx
3. *Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
4. *Avizul Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 2 din 22.09.2005 asupra proiectelor de lege pentru modificarea art. 24 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 129-131, 12.
5. NEGRU, B. et al. *Constituția Republicii Moldova: comentariu*. Chișinău: Arc, 2012, 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
6. *Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129, 1012.
7. *Report on the criminal liability for peaceful calls for radical constitutional change from the standpoint of the European Convention on Human Rights, adopted by the Venice Commission at its 124th online Plenary session (8-9 October 2020)*. Disponibil: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2020)028-e
8. COJOCARU, R. *The particularities of incrimination the separatism crime in the criminal legislation of the Republic of Moldova*. În: *Prevenirea şi combaterea criminalităţii: probleme, soluţii şi perspective, Ediţia 5, 18 mai 2023, Chişinău*. Chişinău: 2023, pp. 57-61. ISSN 2587-4365.
9. *Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova: nr. 215 din 04.11.2011*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 76-80, 243.
10. *Legea privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă: nr. 130 din 08.06.2012*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 222-227, 721.

Date despre autori:
Serghei BRÎNZA, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0000-0001-5937-3926
E-mail: brinza.serghei@yahoo.com

Vitalie STATI, doctor în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0000-0003-1371-4961
E-mail: vitalie.stati@usm.md

Prezentat la 28.02.2024